

Riigikogu mitteametlik tõlge

UNHCR-i märkused Eesti Vabariigi riigipiiri seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (577 SE) osas

I. Sissejuhatus

1. ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti esindus Põhjamaades ja Balti riikides esitab oma märkused ja väljendab muret seoses riigipiiri seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga (577 SE) (muudatusettepanekuga). Eesti Vabariigi Valitsus saatis muudatusettepanekud 6. aprillil 2022 Riigikogu kiirmenetlusse.¹ UNHCR on Riigikogu põhiseaduskomisjonile tänulik võimaluse eest esitada kiirendatud menetluse käigus oma märkusi.
2. UNHCR on otseselt huvitatud seaduseelnõudest varjupaiga teemadel, sest Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Peaassamblee on andnud ametile mandaadi anda pagulastele rahvusvahelist kaitset ja otsida koos riikide valitsustega püsivaid lahendusi pagulaste probleemidele.² UNHCRi põhikirja lõige 8 kohustab UNHCRi teostama järelevalvet pagulaste toetamise rahvusvaheliste konventsioonide üle,³ sellal kui 1951. aasta pagulasseisundi konventsioon⁴ ja selle 1967. aasta pagulasseisundi protokoll (edaspidi kollektiivselt „1951. aasta konventsioon“) kohustavad riike tegema koostööd UNHCRiga selle mandaadi rakendamisel, toetades eelkõige UNHCRi kohustust jälgida 1951. aasta konventsiooni ja 1967. aasta protokollide sätete elluviimist (1951. aasta konventsiooni artikkel 35 ja 1967. aasta protokollide artikkel II).⁵
3. UNHCRi järelevalvekohustust teostatakse osaliselt ka rahvusvahelistes pagulasteemalistes dokumentides, eelkõige 1951. aasta konventsioonis, sisalduvate sätete ja mõistete tähenduse kohta tõlgendavate suuniste väljaandmise kaudu. Niisugused suunised lisatakse UNHCRi käsiraamatusse „Pagulasseisundi tuvastamise menetlus ja kriteeriumid“ (UNHCR käsiraamat) ja sellest tulenevatesse rahvusvahelise kaitse suunistesse.⁶ Samuti täidab UNHCR oma järelevalvekohustust, esitades kommentaare õigusloome- ja poliitiliste ettepanekute kohta, mis mõjutavad tema vastutusvaldkonnas olevate isikute kaitset ja neid puudutavaid kestvaid lahendusi.

¹ Riigipiiri seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, 12.04.2022, eesti keeles kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/download/44548a9a-a2b8-4cd6-8202-150342b80222>.

² ÜRO Peaassamblee, ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti põhikirja, 14.12.1950, A/RES/428(V), kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3628.html> („põhikirja“).

³ *Ibid.*, para. 8(a). Vastavalt põhikirja lõikele 8(a) on UNHCRil pädevus teostada järelevalvet pagulaste kaitse rahvusvaheliste konventsioonide üle. Sõnastus on lahtine ja paindlik ega piira UNHCRi järelevalvefunktsiooni kohaldatavuse ulatust ühele või teisele kindlale rahvusvahelisele konventsioonile. Seetõttu on UNHCR oma põhikirja järgi pädev teostama järelevalvet kõigi pagulaste kaitset käsitlevate konventsioonide üle, UNHCRi järelevalvekohustus, oktoober 2002, kättesaadav: <http://www.refworld.org/docid/4fe405ef2.html>, lk. 7–8.

⁴ ÜRO Peaassamblee, *pagulasseisundi konventsioon*, 28.07.1951, ÜRO lepingute seeria, kd 2545, lk 189, kättesaadav: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3be01b964.html>. Vastavalt 1951. aasta Genfi konventsiooni artiklile 35 on UNHCRil „kohustus osutada abi 1951. aasta konventsiooni sätete kohaldamise järelevalves“.

⁵ UNHCRi järelevalvekohustus peegeldub ka ELi õiguses, sealhulgas üldise viitena 1951. aasta konventsioonile Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 78(1).

⁶ UNHCR, *käsiraamat „Pagulasseisundi tuvastamise menetlus ja kriteeriumid“ ning rahvusvahelise kaitse suunised vastavalt 1951. aasta konventsioonile ja 1967. aasta pagulasseisundi protokollile*, aprill 2019, HCR/1P/4/ENG/REV.4, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/5cb474b27.html>.

II. Üldmärkused

4. Muudatusettepanekud pakuvad kehtivatesse õigusaktidesse uusi sätteid ja muudatusi seoses piirihalduse, varjupaiga, õigusabi ja väljasaatmisega. Kavandatavad muudatused viivad sisse ka teatud normid kohtlemisele ja menetluslikele tagatistele ebaseaduslikult piiriületamisel tabatud isikute tagasisaatmisel ning nende varjupaigataotluste vastuvõtmise kriteeriumid massilise sisserände olukorra kontekstis.
5. UNHCR mõistab, et pagulaste ja migrantide saabumiste arvu suurenemine võib põhjustada vastuvõtvale riigile mitmeid probleeme, eriti kui vastuvõtu- ja varjupaiga andmise võimekus on ületatud. UNHCR on soovitanud väga mitmesuguseid varjupaiga menetlemise mudeleid, et tagada rahvusvahelise kaitse taotluste õiglast ja tõhusat menetlemist võimekuse piires.⁷
6. UNHCRi arvates on võimalik neid probleeme ületada kiirendatud ja/või lihtsustatud menetluste⁸ ning kaitsetundlike piirikordade rakendamise kaudu, mis säilitavad menetluslikud tagatised ning järgivad rahvusvahelist ja ELi õigust, muuhulgas mittetagasisaatmise põhimõtet.⁹
7. UNHCRil on kahju, et muudatusettepanekud sätestavad reegleid, mis piiravad piirialal kinni peetud isikute võimalusi taotleda Eestis varjupaika. On oluline rõhutada, et õigus varjupaika taotleda ja saada ei sõltu viisist, kuidas varjupaigataotleja riiki sisenes. Teatud juhtudel pole varjupaigataotlejatel muud valikut, kui põgeneda kehtivate reisidokumentideta ja siseneda riiki ametivõimude eelneva loata.¹⁰
8. UNHCR mõistab, et pakutud meetmeid rakendatakse vaid erandlikes tingimustes. Kuid nagu on rõhutatud UNHCRi märkustes seoses Lätis, Leedus ja Poolas vastu võetud sarnaste õigusaktidega,¹¹ tuleks ka hädaolukorras kinni pidada põhiõigusest taotleda varjupaika, ja sellest, et mittetagasisaatmise põhimõte on vääramatu. UNHCRi seisukoht on, et riik, millele esitatakse selle piiril varjupaigataotlus, peab tagama sissepääsu vähemalt ajutiselt, et varjupaigataotlus läbi vaadata, sest vastasel juhul muutuksid varjupaiga taotlemise õigus ja mittetagasisaatmise põhimõte mõttetuks.¹²

⁷ UNHCR, *UNHCRi aruteludokument Fair and Fast - Accelerated and Simplified Procedures in the European Union*, 25.07.2018, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/5b589eef4.htm>.

⁸ *Ibid.*

⁹ UNHCR, *UNHCRi aruteludokument Fair and Fast - Accelerated and Simplified Procedures in the European Union*, 15.10.2020, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/5f8838974.html>.

¹⁰ ÜRO pagulaste ja kodakondsuseta isikute ajutine komitee, *kodakondsusetuse ja sellega seotud probleemide ajutine komitee, pagulaste ja kodakondsuseta isikute staatus - peasekretäri märgukiri, 03.01.1950, E/AC.32/2, kommentaar tollal projekti järgus oleva artikli 24 para-le 2* <http://www.refworld.org/docid/3ae68c280.html>, mis ütleb: „pagulane, kelle kodumaalt lahkumine toimub tavaliselt põgenemise kujul, on harva olukorras, kus tal on võimalik järgida varjupaigariiki seaduslikult sisenemise nõudeid (oma riigi passi ja viisa olemasolu). Varjupaiga mõistega oleks kooskõlas see, et erandkorras vabastatakse karistusest pagulane, kes põgeneb tagakiusamise eest ja kes pärast salajast piiriületust teatab endast esimesel võimalusel varjupaigariigi ametivõimudele.“ UNHCR, *Beyond Proof, Credibility Assessment in EU Asylum Systems: Full Report*, mai 2013, lk. 213, <https://www.refworld.org/docid/519b1fb54.html>.

¹¹ UNHCR, UNHCRi märkused seoses Läti Vabariigi ministrite kabineti korraldusega seoses eriolukorra väljakuulutamise (nr 518), 13.10.2021, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/61767bea4.html>; UNHCR, UNHCRi märkused seoses Leedu Vabariigi välismaalaste õigusliku staatuse seaduse muudatusettepanekutega (nr 21-29207), 27.09.2021, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/615322844.html>; UNHCR, UNHCRi juriidilised märkused seoses Leedu Vabariigi välismaalaste õigusliku staatuse seaduse muudatusettepanekutega (nr XIV-506), 28.07.2021, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/610d26971a1.html>; ja UNHCR, UNHCRi märkused seoses välismaalaste seaduse ja Poola Vabariigi territooriumil välismaalastele kaitse andmise seaduse muutmise seaduse eelnõuga (UD265), 16.09.2021, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/61434b484.html>.

¹² *Ibid.* 9, lk. 1.

9. Lisaks on taotleja tegeliku osalemise tagamine varjupaigamenetluse kõigis etappides ja tema ligipääsu tagamine tõhusale õiguskaitsevahendile pagulaste kaitseks kesksel kohal.¹³ Olulised muudatused varjupaigamenetluses, et kohendada seda ilmnevate vajadustega, nõuab olemasolevate võimekuste, lünkade ja vajalike ressursside (inim-, tehnilised ja rahalised ressurssid) põhjalikku analüüsimist, et tagada tõhusus ning vältida kitsaskohtade lisandumist.¹⁴
10. UNHCR on valmis osalema edasistes konsultatsioonides Eesti Riigikogu, valitsuse ja siseministeeriumiga, et pakkuda tehnilist abi ja tagada, et muudatusettepanekud on täielikult kooskõlas Eesti kohustustega, mis tulenevad rahvusvahelisest pagulasõigusest, Euroopa Liidu põhiõiguste hartast (ELi harta)¹⁵ ja Euroopa varjupaigaõigustikust.

III. Konkreetsed märkused

Varjupaiga taotlemise õigus ei sõltu riiki sisenemise viisist (§ 9¹⁰(6))

11. Riigipiiri seaduse § 9¹⁰(6) muudatusettepanek näeb ette, et massilise sisserände puhul ja ohu korral avalikule korrale või riigi julgeolekule võib Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) keelduda vastu võtmast rahvusvahelise kaitse taotlusi, juhul kui välismaalane oleks saanud esitada taotluse PPA ettenähtud kohas, kuid otsustas siiski ületada välispiiri ebaseaduslikult.
12. UNHCR tõdeb kurbusega, et muudatusettepanekud piiravad oluliselt varjupaiga taotlemise võimalust inimestele, kes on kinni peetud piirialal ja kes on sisenenud riiki ebaseaduslikult. UNHCR leiab, et muudatusettepanekutega sisse viidud menetlus tekitab varjupaigataotlejatele tagasisaatmise ohu, mis on vastuolus rahvusvahelise pagulas-, inim- ja ELi õigusega. UNHCR rõhutab, et õigus taotleda ja saada varjupaika ei olene varjupaigataotleja riiki sisenemise seaduslikkusest, sest varjupaigataotlejad on sageli sunnitud territooriumile saabuma või sisenema ilma eelneva loata.¹⁶
13. 1951. aasta Genfi konventsiooni artikkel 31(1) keelab karistuste määramise pagulastele, kes on tulnud otse territooriumidelt, kus nende elu ja vabadus on ohus, kes annavad endast viivitamatult teada ametivõimudele ja kes esitavad hea põhjuse, miks nad sisenesid riiki või viibivad riigis ilma loata. Neid karistusi ei tohi kunagi tõlgendada viisil, mis viib selleni, et neilt võetakse ära nende varjupaiga taotlemise või saamise õigus või kaitse tagasisaatmise eest, nagu on nähtud ette 1951. aasta konventsioonis.
14. Varjupaigataotlejatele ja pagulastele kehtestatud nõudeid, mis võimaldavad neil saada kaitset artikli 31(1) alusel, tuleb tõlgendada ettevaatlikult. Pagulased tohivad kõigepealt siseneda riiki, sealhulgas ilma loata, enne kui teatavad endast ametivõimudele, et taotleda rahvusvahelist kaitset. Isik võib piiril mööda hiilida piirikontrolli nõuetest ja füüsilistest tõketest hirmu tõttu, et teda ei võeta vastu või sunnitakse tagasi pöörduma, seetõttu, et tal puudub teave või teadmised kehtivate varjupaiga või sisenemisloa taotlemise menetluse kohta, ja/või sest kolmas pool avaldab talle lubamatut survet.¹⁷

¹³ *Ibid.* 7, 5. peatükk.

¹⁴ *Ibid.* 7, 4. peatükk.

¹⁵ Euroopa Liit, *Euroopa Liidu põhiõiguste harta*, 26.10.2012, 2012/C 326/02, kättesaadav: www.refworld.org/docid/3ae6b3b70.html.

¹⁶ UNHCR, *UNHCRi märkused seoses välismaalaste seaduse ja Poola Vabariigi territooriumil välismaalaste kaitse andmise seaduse muutmise seaduse eelnõuga (UD265)*, para 10, 16.09.2021, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/61434b484.html>.

¹⁷ G S Goodwin-Gill, *1951. aasta pagulasseisundi konventsiooni artikkel 31: karistuse mittekohaldamine, kinnipidamine ja kaitsmine*, juuni 2003, lk. 217, www.refworld.org/docid/470a33b10.html.

15. Eelneva valguses **soovitab UNHCR**, et muudatusettepanekutega viidaks sisse võimalus taotleda varjupaika piiril ebaseaduslikult sisenemiselt tabatud ja/või Eesti territooriumil ebaseaduslikult viibivatele isikutele, olenemata nende riiki sisenemise viisist ja täielikus kooskõlas mittetagasisaatmise põhimõttega.

Õigus taotleda varjupaika ja kaitse tagasisaatmise eest eeldab territooriumile sisenemise lubamist vähemalt ajutiselt ning isiku varjupaigataotluse individuaalset läbivaatamist (riigipiiri seaduse § 9¹⁰ 1–3)

16. Riigipiiri seaduse muudatusettepanek § 9¹⁰(1) sätestab, et PPA võib välismaalased tagasi saata riiki, kust nad Eestisse sisenesid, väljastamata põhjendatud otsust, miks sisse laskmisest keelduti. Sellised tagasisaatmised peavad vastama järgnevatele tingimustele: (1) on massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukord; (2) välismaalane on ületanud välispiiri ebakorrapäraselt; (3) see on vajalik, et kaitsta avalikku korda ja tagada riiklik julgeolek, ja (4) välismaalasel oli võimalik siseneda Eestisse piiripunkti kaudu, mis on määratud vastu võtma varjupaigataotlusi. Samas kui muudatusettepanekute seletuskiri jätab defineerimata massilisest sisserändest põhjustatud olukorra, selgitab dokument, et avalik kord või riiklik julgeolek võivad sattuda ohtu eelkõige juhul, kui välismaalased ületavad välispiiri vägivalda kasutades või eirates piirivalve käsklusi.¹⁸
17. Rahvusvahelise õiguse alusel on riikidel suveräänne õigus reguleerida välismaalaste riiki sisenemist. Ometi sätestab rahvusvaheline õigus ka seda, et vastavad meetmed ei tohi takistada välismaalastel taotleda ja saada varjupaika tagakiusamise eest.¹⁹ Ehkki varjupaigataotlus piirialal iseenesest ei too kaasa õigust saada varjupaika eelistatud riigis, peavad riigid 1951. aasta konventsioonis sisalduvate kohustuste täitmiseks tagama varjupaika taotlevatele isikutele ligipääsu oma territooriumile ning õiglasele ja tõhusale menetlusele enne, kui astuvad samme nende riigist välja saatmiseks.²⁰
18. Tingimusteta õigus varjupaigale on tagatud ELi hartas ja seda rakendatakse osaliselt läbi riikide kohustuste anda rahvusvahelist kaitset pagulastele vastavalt 1951. aasta konventsioonile ja selle 1967. aasta protokollile.²¹ Varjupaiga õiguse juures on kesksel kohal mittetagasisaatmise põhimõte. Riikide kohustus mitte saata isikut välja või tagasi territooriumile, kus tema elu või vabadus on ohus, on rahvusvahelise pagulasõiguse nurgakivi, mida on kõige nähtavamalt väljendatud 1951. aasta konventsiooni artiklis 33(1).²² Mittetagasisaatmise põhimõte on rahvusvahelise pagulaste kaitse siduv ja vääramatu aluskomponent, mida on korratud rahvusvahelistes ja piirkondlikes inimõigusi käsitlevates õigusaktides ja kohtutes.²³ See on

¹⁸ Eesti valitsus, *riigipiiri seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri*, 06.04.2022, lk 5, kättesaadav eesti keeles: <https://www.riigikogu.ee/download/2e7f185c-e0d4-477e-9247-0e35295cdf6a>.

¹⁹ Inimõiguste Ülddeklaratsiooni artikkel 14 sätestab, et „*igal inimesel on õigus tagakiusu ees varjupaika otsida teistes maades ja seda varjupaika kasutada*“.

²⁰ UNHCR, *UNHCRi seisukoht Ungari 2020. aasta ohuolukorra lõpetamisega seotud üleminekueeskirjade ja epidemioloogilise valmisoleku seadusele LVIII*, juuni 2020, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/5ef5c0614.html>.

²¹ *Ibid.* 15. Artikkel 18 viitega sellele, et varjupaiga saamise õigus tuleb tagada täielikus kooskõlas 1951. aasta konventsiooni ja ELi õigusega.

²² „*Osalisriik ei saada pagulast oma territooriumilt välja ega tagasi (“refouler”) mis tahes viisil selle territooriumi piiridele, kus tema elu või vabadus on ohus mingisse rassi, rahvusesse või usku või sotsiaalsesse gruppi kuulumise või poliitiliste veendumuste tõttu*“: 1951. aasta konventsiooni artikkel 33(1).

²³ Sealhulgas kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklid 6 ja 7; piinamise vastase konventsiooni artikkel 3; 1969. aasta Ameerika inimõiguste konventsiooni artikkel 22(8); Banjuli harta artikkel 5; Euroopa inimõiguste

rahvusvahelise tavaõiguse norm ja seega kõigi riikide jaoks siduv.²⁴

19. Tagasisaatmise keelamine kohaldub igasugusele sunniviisilisele riigist välja viimisele, sealhulgas deporteerimisele, väljasaatmisele, mitteametlikule üleviimisele, tagasitõrjumistegevustele ja piiril riiki sisse mitte lubamisele.²⁵ Riikide kohuseks on tagada kaitse tagasisaatmise eest kõikjal, kus kehtib riigi jurisdiktsioon, sealhulgas riigipiiril.²⁶ Tagasisaatmise keeld ei kohaldu ainult isiku tagasisaatmisele päritoluriiki, vaid ka sunniviisilisele eemaldamisele mõnda kolmandasse riiki, kus isikul on põhjust karta tagakiusamist, tõsiseid inimõiguste rikkumisi või muud tõsist kahju, või kust tal on oht saada tagasi saadetud oma päritoluriiki (kaudne või aheltagasisaatmine).²⁷
20. UNHCR toonitab, et riigi kohustus kaitsta isikuid tagasisaatmise eest rakendub iga kord, kui riigi astunud sammud tekitavad isikule ohu sattuda teises riigis tagakiusamise või väärkohtlemise ohvriks. Eelkõige juhul, kui isik on väljendanud vastavat hirmu, või kui isikule või rühmale, millesse ta kuulub, omane olukord või omadused osutavad ohule, millest riik peaks olema teadlik.²⁸
21. Pole ühest õiget sõnastust või väljendit, kuidas seda hirmu või soovi varjupaika taotleda tuleks väljendada. Sõnasele ja artikuleeritud varjupaigataotluse puudumine ei vabasta asjaomaseid riike nende mittetagasisaatmise kohustusest. Kohtu sõnastuses ei ole riik „vabastatud Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 3 toodud kohustuste täitmisest põhjusel, et taotlejad ei palunud varjupaika.“²⁹ Et rakendada oma rahvusvahelisi õiguslikke kohustusi, on riikidel kohustus iseseisvalt uurida isiku vajadust rahvusvahelise kaitse järele ning tagada, et tagasisaatmine ei põhjusta neile ohtu. Kui selline oht on olemas, ei ole riigil lubatud keelata asjaomasel isikul riiki siseneda või ta sunniviisiliselt välja saata.³⁰
22. ELis kaitseb nii esmane kui teisene õigus mittetagasisaatmise põhimõtet ja õigust

konventsiooni artiklid 2 ja 3; *Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni* artikkel 19(2).

²⁴ Mittetagasisaatmise põhimõtte tähtsust ja vääramatust on kinnitanud ka kõrge esindaja programmi täitevkomitee („ExCom“) arvukates järeldustes: UNHCR, *UNHCRi täitevkomitee programmi vastu võetud järeldused rahvusvahelise kaitse kohta 1975 – 2017* (järeldused nr 1–114), oktoober 2017: www.refworld.org/docid/5a2ead6b4.html. Vt ka, UNHCRi argumentid kohtuasjas *S.S. ja teised v. Itaalia* (taotlus nr 21660/18) EIÖKle, 14.11.2019: www.refworld.org/docid/5dcebf54.html, para. 3.1.2., ja seal tsiteeritud allikad.

²⁵ UNHCR, *nõuandev arvamus mittetagasisaatmise kohustuste territooriumivälise kohaldamise kohta vastavalt 1951.aasta pagulasseisundi konventsioonile ja selle 1967. aasta protokollile*, 26.01.2007: <https://www.refworld.org/docid/45f17a1a4.html>, para. 7.

²⁶ *Ibid.*, para. 24.

²⁷ EIÖKi üldist põhimõtet, et „aheltagasisaatmine“ on keelatud, vt, *DA ja teised v. Poola*, taotlus nr 51246/17, 08.07.2021, www.refworld.org/cases/ECHR.60fae2984.html, para. 58 ja EIÖK, *M.K. ja teised v. Poola*, taotlused nr 40503/17, 42902/17 ja 43643/17, 23.07.2020, <https://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-203840>, para. 171 ja selles tsiteeritud allikad (EIÖK, *M.S.S. v. Belgia ja Kreeka* (GC), 30696/09, 21. 01.2011: www.refworld.org/cases/ECHR.4d39bc7f2.html, para-d 286, 298 ja 321; EIÖK, *T.I. v. Ühendkuningriik*, 43844/98, 07.03.2000, <http://www.refworld.org/docid/3ae6b6dfc.html>, lk. 15). Vt ka UNHCRi argumentid kohtuasjades *D.A. ja teised v. Poola*, 05.02.2018, <https://www.refworld.org/docid/5a9d6e414.html>, para. 3.1.7. ja *N.D. ja N.T. v. Hispaania*, 15.11.2015, www.refworld.org/docid/59d3a81f4.html, para. 3.1.4.

²⁸ Vt UNHCRi suulised argumentid EIÖK ees kohtuasja *Hirsi ja teised v. Itaalia* arutelul, www.refworld.org/pdfid/4e0356d42.pdf, lk. 4. Vt ka UNHCRi suulised argumentid EIÖK suurkoja ees kohtuasja *N.D. ja N.T. v. Hispaania* arutelul, 26.09. 2018, www.refworld.org/docid/5bb3873b4.html, lk. 6.

²⁹ EIÖK, *Hirsi Jamaa ja teised v. Itaalia*, taotluse nr 27765/09, 23.02.2012, www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=4f4507942, para. 157; EIÖK, *Sharifi ja teised v. Itaalia ja Kreeka*, taotluse nr 16643/09, 21.10.2014, www.refworld.org/cases/ECHR.544617ad4.html.

³⁰ UNHCR, *Kesksed õigusliku aspektid seoses ligipääsuga territooriumile isikute jaoks, kes vajavad rahvusvahelist kaitset COVID-19 meetmete kontekstis*, 16.09.2020, www.refworld.org/docid/5e7132834.html; UNHCR argumentid kohtuasjas *D.A. ja teised v. Poola*, märkus 27 ülal, para. 3.1.7. ja seal tsiteeritud allikad.

varjupaigale.³¹ Nagu Euroopa Inimõiguste Kohus (EIÕK) on sedastanud, järgivad nii Schengeni piirieskirjad kui ka ELi varjupaigamenetluste direktiiv (VMD) „selgelt mittetagasisaatmise põhimõtet“ ja „on selgelt suunatud tagama kõigile varjupaigataotlejatele tõhusa ligipääsu õigele menetluskorrale.“³² Schengeni piirieskirjad ütlevad sõnaselgelt, et nende kehtimine et piira „pagulaste ja rahvusvahelist kaitset taotlevate isikute õigusi, eelkõige seoses mittetagasisaatmisega.“³³ VMD ja Euroopa Liidu Kohtu (ELK) praktika kinnitab samuti, et mittetagasisaatmine ja ligipääs menetlusele ei eelda ametlikku varjupaigataotlust.³⁴

23. Samuti on UNHCRi hinnangul oluline meenutada, et mittetagasisaatmisest ei tohi teha erandeid isegi hädaolukorras.³⁵ Ei 1951. aasta konventsioon ega ELi varjupaigaõigus ei anna õiguslikku alust varjupaigataotluste vastuvõtmise peatamiseks. Ehkki riikidel on suveräänne õigus oma piire hallata ja kontrollida, kohalduvad sellele eesõigusele rahvusvahelised õiguslikud kohustused, mida riigid peavad heas usus järgima. Ehkki Euroopa inimõiguste konventsiooni artikkel 15 lubab erandeid teatud õigustest erandolukordades, välistab konventsioon sõnaselgelt erandid konventsiooni artiklitest 2 ja 3, sealhulgas mittetagasisaatmise põhimõttest.
24. **Seetõttu soovitab UNHCR** Eestil tagada ligipääs oma territooriumile ja varjupaiga taotlemise menetlusele kõigile isikutele, kes riigi piiridel varjupaika taotlevad, ja et otsused tagasisaatmise kohta tuleb teha täielikus kooskõlas vastavalt mittetagasisaatmise põhimõttele 1951. aasta konventsiooni artiklis 33 ja Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 3.

Kollektiivse väljasaatmise keeld (Rüigipiiri seaduse § 9¹⁰)

25. Muudatusettepanekud ei sätesta individuaalset läbivaatamist ega tagatise, mis keelaksid kollektiivse väljasaatmise. Kuid nagu märgitud ka seletuskirjas, keelab Euroopa inimõiguste konventsiooni 4. protokoll 4. artikkel välismaalaste kollektiivse väljasaatmise. Eesmärk on tagada, et igasugune väljasaatmine põhineb individuaalsel otsusel ja nõuab riigilt väljasaatmise meetme kohaldamist rühma kuuluva iga välismaalase erijuhtumi mõistliku ja objektiivse uurimise järel ja selle põhjal.³⁶
26. Euroopa inimõiguste konventsiooni 4. protokoll 4. artikli põhjal nõuab EIÕK, et riigid teeksid „tõeliselt ja tegelikult võimalikuks seadusliku sisenemise riiki, eelkõige tehes kättesaadavaks piiri ületamise menetluse neile, kes on saabunud piirile.“³⁷ See menetlus peab võimaldama

³¹ Vt eelkõige ELi põhiõiguste harta artiklid 18 ja 19(2), varjupaigamenetluste direktiiv (direktiiv 2013/32/EL) artiklid 9(3), 28(2), 35(b), 38(1)(c), 39(4), 41(1); ja Schengeni piirieskirjade põhjendus 36 ja artiklid 3(b), 4 (määrus 2016/399).

³² EIÕK, *D.A. ja teised v. Poola*, märkus 27 ülal, para. 65.

³³ Schengeni piirieskirjade Art 3(b). Samuti peavad liikmesriigid eeskirju kohaldades täielikult järgima ELi õigust, sh ELi põhiõiguste hartat, rahvusvahelist õigust, sh 1951. aasta konventsiooni ja „rahvusvahelise kaitse kättesaadavusega seotud kohustusi, eelkõige mittetagasisaatmise põhimõtet“, vt Schengeni piirieskirjade artiklit 4.

³⁴ Selle asemel peavad piiriasutused andma taotlejatele asjaomast teavet, kuhu ja kuidas võib esitada varjupaigataotlused, vt varjupaigamenetluste direktiivi artiklid 2(b), 6, 8 ; ELK, *Ministerio Fiscal*, C- 36/20 PPU, 25.06.2020, para-d 76-77; ELK, *Komisjon v. Ungari*, C-808/18, 17.12.2020, para. 97 (avalduse tegemine ei nõua „mingisuguseid haldusformaalsusi“).

³⁵ 1951. aasta konventsiooni artikkel 42(1) ja 1967 aasta protokoll 4. artikli VII(1) nimetavad artiklit 33 kui ühte 1951. aasta konventsiooni sätet, mille suhtes reservatsioonid ei ole lubatud. Vt UNHCR 1951. aasta pagulasseisundi konventsiooni ja/või selle 1967. aasta protokoll 4. artikli osalisriikide deklaratsioon, 16.01.2002, HCR/MMSP/2001/09, para. 4, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3d60f557.html>. Vt ka UNHCR, *Kesksed õigusliku aspektid seoses ligipääsuga territooriumile isikute jaoks, kes vajavad rahvusvahelist kaitset COVID-19 meetmete kontekstis*, märkus 25 ülal.

³⁶ *Ibid.* 14, lk 5-6; vt ka EIÕK, *Becker v. Taani*, nr 701175, 03.10.1975 otsus. (lk. 235). Esmajoones tuleb igale isikule anda võimalus esitada pädevale asutusele individuaalsed argumendid enda väljasaatmise vastu, EIÕK, *Vedran Andric v. Rootsi*, taotluse nr 45917/99, 23.02.1999, kättesaadav: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b7048.html>.

³⁷ EIÕK, *N.D. ja N.T. v. Hispaania*, taotluse nr-d 8675/15 ja 8697/15, 13.02.2020,

inimestel, keda ohustab tagakiusamine, taotleda kaitset tingimustel, mis tagavad, et nende taotlust menetletakse seaduses ettenähtud viisil.³⁸

27. Nagu ülal mainitud, on riikidel oma rahvusvaheliste õiguslike kohustuste rakendamiseks, mille hulka kuulub õigus varjupaigale ja mittetagasisaatmise põhimõte, kohustus nende piirile või territooriumile saabunud isikute suhtes, keda takistatakse sisenemast, läbi viia iseseisvaid kontrollid, et kindlaks teha nende isikute vajadus rahvusvahelise kaitse järele ning tagada, et tagasisaatmine ei sea neid ohtu ja et neil on võimalik varjupaika taotleda.³⁹ See kehtib eelkõige juhtudel, mil riigid teavad või on põhjendatult eeldatavasti teadlikud ohtudest, mis tekivad isikute tagasisaatmisel.⁴⁰
28. EIÕK on leidnud, et varjupaigataotluste menetlemise asjakohaste korralduste puudumisel „võib riikide sellest tulenev võimalus keelata sissepääs oma territooriumile muuta kehtetuks kõik Euroopa inimõiguste konventsiooni sätteid, mille eesmärk on kaitsta isikuid, keda ohustab tõeline tagakiusamise oht.“⁴¹ Selliste isikute tagasitõrjumine, kes võivad vajada rahvusvahelist kaitset, nende individuaalseid juhtumeid korralikult uurimata ja võtmata arvesse iga isiku individuaalseid tingimusi, õigusi ja vajadusi, on vastuolus rahvusvahelise ja Euroopa õigusega, sealhulgas Euroopa Inimõiguste Konventsiooni 4. protokolliga artikliga 4.⁴²
29. Kohtuasjas *N.D. ja N.T. v. Hispaania* rõhutas EIÕK suurkoda nagu UNHCRgi, et „siseriiklikud piirikontrollieeskirjad ei saa muuta kehtetuks või ebatõhusaks konventsiooni ja selle protokollidega tagatud õigusi, eelkõige konventsiooni artiklis 3 ja 4. protokollis artiklis 4 sisalduvaid õigusi.“⁴³ Samuti ütles EIÕK, et „tagasisaatmise keeld hõlmab varjupaigataotlejate kaitsmist nii juhtudel, kui neid ei lasta riiki, kui ka piirilt tagasisaatmisel (...).“ Kohus jätkas, „(...) et iseenesest tõsiasi, et riik keeldub oma territooriumile sisse laskmast välismaalast, kes on tema jurisdiktsioonis, ei vabasta riiki selle kohustustest asjaomase isiku vastu, mis tuleneb pagulaste tagasisaatmise keelust.“⁴⁴ Veel kordab EIÕK, et „väljasaatmise“ mõistet tuleb tõlgendada „(...) tänapäevase kasutuse üldmõistes („kuskilt ära ajama“), nii et see viitab välismaalase igasugusele sunniviisilisele eemaldamisele riigi territooriumilt, sõltumata isiku sealviibimise seaduslikkusest, tema territooriumil viibitud ajast, tema kinnipidamise kohast, tema staatuses migrandi või varjupaigataotlejana ning tema käitumisest

www.refworld.org/cases,ECHR,5e4691d54.html, para. 209.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ Mitmed kohtud on tunnistanud „iseseisva kontrolli kohustust“: EIÕK, *Hirsi Jamaa ja teised v. Itaalia*, märkus 24 ülal, para-d 146-148; EIÕK, *M.S.S. v. Belgia ja Kreeka*, märkus 22 ülal, para-d 286, 298, 315, 321 ja 359; *Regina v. Praha lennujaama immigratsiooniametnik ja teine, Ex parte Euroopa roma õiguste keskus ja teised*, [2004] UKHL 55, Ühendkuningriik: ülemlkoda, 09.12.2004, para. 26, www.refworld.org/docid/41c17ebf4.html; lõplik apellatsioon nr-d 18, 19 & 20 2011-st (tsiviil) C, KMF, BF (edasikaebajad) ja Immigratsioonidirektor, julgeolekuminister (kostjad), Hong Kong: viimase astme kohus, 25.03.2013, para-d 56, 64, www.refworld.org/docid/515010a52.html; vt ka VMD, artikkel 6(1), 3. lõik.

⁴⁰ EIÕK, *Hirsi Jamaa ja teised v. Itaalia*, para. 157, ja EIÕK, *Sharifi ja teised v. Itaalia ja Kreeka*.

⁴¹ *Ibid.* 37, para. 209.

⁴² UNHCR, *Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Pagulaste Ülemvoliniku Ameti argumendid kohtuasjades N.D. ja N.T. v. Hispaania (taotluse nr 8675/15 ja 8697/15) Euroopa Inimõiguste Kohtule*, 15.11.2015, 8675/15 ja 8697/15, osa 4.1., kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/59d3a81f4.html>.

⁴³ EIÕK, *N.D. ja N.T. v. Hispaania*, märkus 37 ülal, para. 171; vt ka UNHCR, *ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti täiendavad märkused kohtuasjas N.D. ja N.T. v. Hispaania Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkojas*, 05.04.2018, 8675/15 ja 8697/15, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/5b92533f4.html>; UNHCR, *UNHCR suulised argumendid Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkoja istungil kohtuasjas N.D. ja N.T. v. Hispaania (taotlus nr 8675/15 ja 8697/15)*, 26.09.2018, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/5e2b15684.html>; ja UNHCR, *ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti argumendid Euroopa Inimõiguste Kohtus kohtuasjades N.D. ja N.T. v. Hispaania (taotluse nr-d 8675/15 ja 8697/15)*, 15.11.2015, 8675/15 ja 8697/15, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/59d3a81f4.html>.

⁴⁴ *Ibid.* 37, para-d 178 ja 181.

piiriületamisel.⁴⁴⁵

30. Kohtuasjas *Shahzad v. Ungari*, kus ainus viis riiki seaduslikult siseneda asus neljakümne kilomeetri kaugusel ja ligipääs oli pealegi piiratud, otsustas kohus, et puudusid „*tõelised ja tegelikud võimalused riiki seaduslikult siseneda*“.⁴⁴⁶ Kriteeriumid, mis kohtu arvates olid eriti määravad Euroopa inimõiguste konventsiooni 4. protokolli artikli 4 rikkumise tõdemisel, olid lisaks individuaalse identifitseerimise korra puudumisele⁴⁷ ka tõsiasi, et väljasaatvad ametnikud „*ei olnud saanud väljaõpet individuaalsete intervjuude läbiviimisel ning neid ei abistanud tõlgid ega õigusnõustajad*“.⁴⁴⁸
31. Vastavalt ELi õigusele on liikmesriikidel ranged kohustused nende piiridele saabuvate isikute ees. ELK on korduvalt rõhutanud, et VMD „*esmane eesmärk*“ on tagada „*tõhus, lihtne ja kiire ligipääs*“ varjupaigamenetlusele.⁴⁹ See lisab, et VMD eesmärk on „*hõlbustada varjupaigataotleste esitamist*“, nõudes liikmesriikidelt, et nad annaksid piirile saabuvatele isikutele „*teavet sellise taotluse esitamise kohta, kui on viiteid sellele, et isik võib soovida sellise taotluse teha*“.⁵⁰ Taotlejal on taotleja staatus hetkest, mil nad sellist soovi avaldavad, ilma et see nõuaks „*mingisuguseid haldusformaalsuseid*“.⁵¹
32. **UNHCR soovitab**, et Eesti kaaluks tõhusate varjupaigamenetlusvõimekuste sisseviimist piirialadel, et tagada ligipääsu territooriumile isikutele, kes vajavad rahvusvahelist kaitset. Võimalusteks on (a) varjupaigasüsteemi eelvarustamine registreerimise ja sõelumise parendamise kaudu; (b) triaazi tugevdamine, eesmärgiga saata taotluseid edasi lihtsustatud või kiirmenetlusse, olenevalt profiilist ja taustast; ja (c) nende isikute tagasisaatmine, kelle puhul lõpuks tõdetakse, et nad ei vaja rahvusvahelist kaitset.

Ligipääs territooriumile humanitaarkaaluks ei tohiks kahjustada õigust taotleda varjupaika (riigipiiri seaduse §9¹⁰ (5))

33. Vastavalt riigipiiri seaduse § 9¹⁰(5) muudatusettepanekule saab PPA inimliku kaastundega seotud põhjustel, nagu näiteks tervis, riiki sisse lubada kolmanda riigi kodanikke, kes on ületanud piiri ebaseaduslikult, või võtta arvesse haavatava isiku erivajadusi.⁵²
34. Õigust taotleda varjupaika ei tohiks segi ajada riigi eelisõigusega tagada sissepääs humanitaarkaaluks. Riigid võivad otsustada lubada viibimise pikendamist puhtalt inimliku kaastundega seotud põhjustel nagu vanus, tervislik seisukord või peresidemed. Neid juhtumeid tuleb selgelt eristada juhtumitest, kus esinevad rahvusvahelise kaitse vajadused ja kohustus austada mittetagasisaatmise aluspõhimõtet, ja mis on seega UNHCRi tegevusega otseses puutumuses.
35. 1951. aasta konventsioonis sisalduvaid pagulase staatuse kriteeriumeid tuleb tõlgendada sellisel viisil, et isikuid, kes vastavad pagulase määratlusele, tunnustatakse pagulasena ja kaitstakse

⁴⁵ *Ibid.* 37, para. 185.

⁴⁶ EIÖK, *Shahzad v. Ungari*, märkus 46 ülal, para-d 60-65.

⁴⁷ vt muuhulgas EIÖK, *Hirsi Jamaa ja teised v. Itaalia ja Sharifi ja teised v. Itaalia ja Kreeka*, mõlemad märkus 24 ülal; EIÖK, *M.K. ja teised v. Poola*, ja EIÖK, *D.A. ja teised v. Poola*, mõlemad märkus 27 ülal; EIÖK, *Shahzad v. Ungari*, märkus 46 ülal.

⁴⁸ EIÖK, *Hirsi Jamaa ja teised v. Itaalia*, märkus 24 ülal, para. 185.

⁴⁹ ELK, *Komisjon v. Ungari*, C-808/18, 17.12.2020, para. 104, ELK, *Ministerio Fiscal*, C-36/20 PPU, 25.06.2020, märkus 29 ülal, para. 82.

⁵⁰ ELK, *komisjon v. Ungari*, märkus 49 ülal, para. 105.

⁵¹ ELK, *komisjon v. Ungari*, märkus 49 ülal, para. 97, ELK, *Ministerio Fiscal*, märkus 49 ülal, para-d 92–94.

⁵² *Ibid.* 14, lk 6.

selle vahendi alusel. Täiendava kaitse meetmeid tuleb rakendada viisil, mis tugevdab olemasolevat ülemaailmset pagulaste kaitsmise korda, mitte ei õõnesta seda.⁵³

36. ELi õiguses tehakse ka selgelt vahet varjupaigataotlejatele ja pagulastele ELi varjupaigaõigustiku alusel antud kaitset ning humanitaarkaalutlustel rahvusvahelist kaitset vajavatele isikutele antud kaitset.⁵⁴ Samuti on ELK kinnitanud, et kui isik täidab pagulastele seatud ja/või täiendava kaitse definitsiooni kriteeriumid, siis pole riikidel kaalutusõigust mitte anda rahvusvahelist kaitset.⁵⁵ Lisaks, kohe kui piiril esitatakse kaitsetaotlus, tuleb see taotlus registreerida maksimaalselt kuue tööpäeva jooksul ja liikmesriikidel on kohustus hõlbustada ligipääsu varjupaigamenetlusele.⁵⁶
37. **UNHCR soovitab** Eestil mitte viia varjupaigasüsteemi sisse muudatusi, mis muudaksid ligipääsu rahvusvahelisele kaitsele sõltuvaks kriteeriumidest, mis pole seotud pagulase definitsiooniga 1951. aasta Genfi konventsiooniga.
38. **UNHCR julgustab** Eestit tagama, et rahvusvahelist kaitset mitte vajavate kaitsetute isikute riiki lubamise lisameetmeid ei sätestataks viisil, mis kahjustab riigi varjupaigasüsteemi.

Ligipääs peatava mõjuga tõhusale õiguskaitsevahendile ja õigusabile (riigipiiri seaduse § 9¹⁰(4) ja väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse § 6⁶)

39. Vastavalt riigipiiri seaduse § 9¹⁰(4) muudatusettepanekule ei hõlma PPA poolt kohe pärast piiril kinni pidamist väljastatud väljasaatmisotsuse vastu esitatud kaebus otsuse automaatset peatamist ega nõua territooriumile sisse lubamist.
40. Kaebuse automaatse peatava mõju puudumine võib kahjustada ligipääsu tõhusale õiguskaitsevahendile ja viia mittetagasisaatmise põhimõtte rikkumiseni vastuolus 1951. aasta konventsiooni artikliga 33, ELi harta artiklitega 4, 19 ja 47 ning Euroopa inimõiguste konventsiooni artikliga 3.
41. Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 3 kontekstis sätestatud õiguskaitsevahendil peab olema peatav mõju, see peab läbima range kontrolli ja olema tõhus juriidiliselt ja praktiliselt tekkiva kahju võimaliku tagasipöördumatu olemuse tõttu.⁵⁷
42. EIÕK on korduvalt leidnud, et „*arvestades tähtsust, mida kohus omistab Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklile 3 ja tekkiva kahju võimalikult tagasipöördumatut olemust, kui piinamise või väärkohtlemise oht materialiseerub, nõuab*“ õiguskaitsevahendi tõhusus „*vältimatul*“ iseseisvat ja ranget kontrollimist.⁵⁸ Eelkõige on kohus korduvalt kinnitanud, et Euroopa inimõiguste konventsiooni artikkel 3 või 4. protokolli artikkel 4 seotud juhtumi kontekstis

⁵³ UNHCR, *täiendavad kaitsevormid*, EC/GC/01/18, 04.09.2001, <https://www.unhcr.org/3b95d7174.pdf>.

⁵⁴ Kvalifikatsioonide direktiiv (direktiiv 2011/95/EL) ütleb, et „*kolmanda riigi kodanikud või kodakondsuseta isikud, kel lubatakse jääda liikmesriikide territooriumidele põhjustel, mis pole seotud rahvusvahelise kaitse vajadusega, vaid kaalutusõiguslikel alustel inimliku kaastundega seotud või humanitaarkaalutlustel, ei kuulu selle direktiivi raamesse.*“ (põhjendus 15 QD); vt ka ELK kohtuasi C-638/16 PPU, para-d. 44 ja 51.

⁵⁵ Kvalifikatsioonide direktiivi (direktiiv 2011/95/EL) artiklid 13 ja 18 ja kohtuotsused 24.06.2015, H. T., C-373/13, EU:C:2015:413, paragrahv 63, ja 12.04.2018, A ja S, C-550/16, EU:C:2018:248, paragrahvid 52 ja 54). (Ühendatud kohtuasjad C-391/16, C-77/17 ja C-78/17, para. 89).

⁵⁶ C-36/20 PPU, para-d 63 ja 76.

⁵⁷ EIÕK, *M.S.S. v. Belgia ja Kreeka*, märkus 22 ülal, para-d 290-293; EIÕK, *Gebremedhin [Gaberamadhien] v. Prantsusmaa*, 25389/05, 26.04.2007, <https://www.refworld.org/pdfid/46441fa02.pdf>, para. 66; EIÕK, *De Souza Ribeiro v. Prantsusmaa*, taotlus nr 22689/07, 13.12.2012, <https://www.refworld.org/pdfid/511cf0a22.pdf>, para. 95.

⁵⁸ EIÕK, *M.K. ja teised v. Poola*, märkus 27 ülal, para. 143.

„õiguskaitsevahend on tõhus ainult juhul, kui sel on automaatne peatav mõju.“⁵⁹ Samuti on ELK selgitanud, et tagasi- või väljasaatmisotsuse osas nõuavad õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja mittetagasisaatmise põhimõte, et automaatne peatav mõju kehtiks vähemalt ühes kohtuasutuses.⁶⁰

43. UNHCR rõhutab, et õigus saada õigusabi on ELi õiguse alusel põhiline komponent õiguses tõhusale õiguskaitsevahendile.⁶¹ UNHCRi hinnangul on see turvameede veelgi olulisem, kui varjupaika taotletakse piiril, kuna varjupaigataotlejad on selleskontekstis eriti haavatavad, sest menetlus leiab aset väljaspool avalikkuse kontrolli ja sageli algelistes tingimustes (nagu käesoleval juhul vabas õhus, metsas, pärast seda, kui taotlejad on veetnud mitu päeva või nädalat alandavates tingimustes, mis mõjuvad tihti hirmutavalt ja segadusse ajavalt).⁶²
44. **UNHCR soovib**, et üldreeglina kehtiks kohtuliku läbivaatuse ajal automaatne peatav mõju, millest tehtaks erandeid vaid erandjuhtudel korduvate taotluste puhul, või juhul, kui nõuded on ilmselgelt alusetud või kuritahtlikud. Nendel juhtudel tuleks ette näha tagatised, et taotleja saaks taotleda kohtult peatavat mõju.⁶³

Kokkuvõte

UNHCR loodab, et Riigikogu ja asjaomased asutused võtavad need märkused ees ootava arutelu käigus arvesse. UNHCR on valmis pakkuma vajalikku tehnilist toetust ja ekspertabi, et tagada seda, et riigi varjupaigasüsteemis vastu võetud muudatused aitaksid varjupaigaasutusi hallata praegust olukorda õiglase ja tõhusa piiri- ja varjupaigamenetluse abil.

UNHCR

23. mai 2022

⁵⁹ EIÕK, *D.A. ja teised v. Poola*, para. 38, ja EIÕK, *M.K. ja teised v. Poola*, para. 143, mõlemad märkus 22 ülal.

⁶⁰ CJEU, *Gnandi*, C-181/16, 19.06.2018, <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&jur=C.T.F&num=c-181/16>, para. 58.

⁶¹ *Ibid.* ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47.

⁶² UNHCR argumendid kohtuasjas *D.A. ja teised v. Poola*, märkus 22 ülal, para. 3.2.5. ja UNHCRi argumendid kohtuasjas *Malevanaya & Sadyrkulov v. Ukraina* (taotlus nr 18603/12), 15.07.2013, www.refworld.org/docid/51e515794.html, para. 3.1.8. Samas vaimus on see kohus mõõnnud, et piiril varjupaika taotlejad isikud võivad seista silmitsi eriliste raskustega, vt EIÕK, *Gebremedhin v. Prantsusmaa*, taotlus nr 25389/05, 26.04.2007, www.refworld.org/cases/ECHR.45d5c3642.html, para. 59; EIÕK, *M.K. ja teised v. Poola*, märkus 27 ülal, para-d 174-175, 206 [varjupaigataotluse esitamise tõelise võimaluse puudumine; võimaluse puudumine kohtuda juristidega isegi kui juristid viibisid piiriületuspunktis kohal]; EIÕK, *Amuur v. Prantsusmaa*, taotluse nr 19776/92, 25.06.1996, www.refworld.org/cases/ECHR.3ae6b76710.html, para. 43.

⁶³ UNHCR, *UNHCR märkused seoses Euroopa Komisjoni varjupaigamenetluse määruse projektiga*, aprill 2019, KOM (2016) 67, kättesaadav: <https://www.refworld.org/docid/5cb597a27.html>.